

Максим ГАФИЧ,
orcid.org/0009-0006-6247-0608
творчий аспірант кафедри баяна і акордеона
Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського
(Київ, Україна) Gafichmaksim@gmail.com

СУЧАСНА АКОРДЕОННА ПРАКТИКА ФРАНЦІЇ ТА ІТАЛІЇ У КОНТЕКСТІ КЛАСИЧНИХ ТРАДИЦІЙ ВИКОНАННЯ

У статті досліджено проблему сучасного акордеонного виконавства Франції та Італії, означена специфіка академічного фахового навчання гри на акордеоні й передачі професійно-мистецького досвіду майстерності гри на акордеоні італійської і французької шкіл акордеонного виконавства, основою яких є повсякчасне засвоєння, оновлення і пошук нових засобів удосконалення сценічної інструментальної виразності, розвиток технічних можливостей гри на акордеоні, набуття акордеоністом професійних виконавських якостей.

Підкреслено значення історичної місії французьких та італійських акордеоністів для європейської музичної культури, в тому числі і для української культури, яка полягає у формуванні та розвитку теоретичних засад професійного акордеонного виконавства і педагогіки в контексті впровадження передових європейських музично-педагогічних і виконавських традицій на рівні міжнаціональних зв'язків.

У статті розглянуто сучасну методику навчання гри на акордеоні Ж. Моне – Ф. Дешампа, принципи якої споріднені з навчанням гри на духових інструментах. Зокрема, наголошено, що методика Жака Моне пропонує розуміти акордеон так само, як і духовий інструмент. Жак Моне створив метод, зосереджений на можливостях міхів, фразування та рухів тіла. Це залишило великий простір для пошуку «шиляхетного» звучання, поглибленої музичної естетики. Метод пояснює, як розвинути сонористичні можливості звуку, створити динаміку, виразну артикуляцію, варіювати дотики та акцентувати музичний акт рухами тіла. «Техніка Ф. Дешампа», як зазначено у статті, є продовженням методики Ж. Моне – це рух, філософія звуку, практичний метод і підхід до того, щоб знайти себе в емоціях твору. Сенс техніки – в управлінні багатьма частинами тіла з акцентом на спрямуванні цього руху в бік акордеона.

У статті поглиблено приділено увагу виконавській і педагогічній діяльності французьких і італійських акордеоністів, чия творчість розвинула і продовжує розвивати академічну культуру виконання на акордеоні в європейському контексті: Ален Аббот, П'єр Монішон, Сальваторе Ді Джезуальдо, Франк Анжеліс, Макс Боне, Рішар Гальяно, Жак Моне, Франческо Палаццо, Фредерік Дешамп, Алессандро Дей, Лучано Біондіні, Сімоні Занкіні, П'єтро Адранья.

Ключові слова: акордеонне виконавство, акордеонна школа, методика, академічна освіта, класичні традиції виконання, європейська музична культура.

Maksym HAFYCH,
orcid.org/0009-0006-6247-0608
Creative Postgraduate Student At the Department of Bayan and Accordion
P.I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine
(Kyiv, Ukraine) Gafichmaksim@gmail.com

MODERN ACCORDION PRACTICE OF FRANCE AND ITALY IN THE CONTEXT OF CLASSIC PERFORMANCE TRADITIONS

The article examines the problem of modern accordion performance in France and Italy, identifies the specifics of academic professional training in accordion playing and the transfer of professional and artistic experience of mastery of playing the accordion in Italian and French schools of accordion performance, the basis of which is the constant assimilation, renewal and search for new means of improving the stage instrumental expressiveness, development of technical capabilities of playing the accordion, acquisition of professional performance qualities by the accordionist.

The importance of the historical mission of French and Italian accordionists for European musical culture, including Ukrainian culture, is emphasized, which consists in the formation and development of the theoretical foundations of professional accordion performance and pedagogy in the context of the introduction of advanced European musical-pedagogical and performing traditions at the level of international relations ties

The article examines the modern method of learning to play the accordion by J. Monet – F. Deschamps, the principles of which are related to learning to play wind instruments. In particular, it is emphasized that the method of Jacques Monet suggests understanding the accordion in the same way as a wind instrument. Jacques Monet created a method that focused on the possibilities of bellows, phrasing and body movements. This left a lot of space for the search for a

“noble” sound, a deeper musical aesthetic. The method explains how to develop the sonoristic possibilities of sound, create dynamics, expressive articulation, vary touches and accentuate the musical act with body movements. «Technique of F. Deschamps», as stated in the article, is a continuation of the technique of J. Monet – it is movement, philosophy of sound, practical method and approach to finding oneself in the emotions of the work. The meaning of the technique is in the control of many parts of the body with an emphasis on directing this movement towards the accordion.

The article pays in-depth attention to the performance and teaching activities of French and Italian accordionists, whose work developed and continues to develop the academic culture of accordion performance in the European context: Alain Abbott, Pierre Monichon, Salvatore Di Gesualdo, Frank Angelis, Max Bonet, Richard Galliano, Jacques Monet, Francesco Palazzo, Frédéric Deschamps, Alessandro Day, Luciano Biondini, Simone Zankini, Pietro Adragna.

Key words: accordion performance, accordion school, methodology, academic education, classical performance traditions, European musical culture.

Постановка проблеми. Вища академічна освіта для акордеону стала можливою у Європі у другій половині ХХ століття. Впровадження цього інструмента в консерваторській освіті відбувалось в кожній країні власними темпами. Питання викладання акордеону в консерваторіях стало пріоритетним для акордеоністів. Підготовка акордеоніста-соліста, а не просто виконавця стилю мюзет потребувало міцної класичної підготовки, адже тривалий час акордеон не мав власного академічного репертуару, а послуговувався репертуаром популярної музики. Поступово створювався оригінальний репертуар для інструменту, соло та в ансамблях. На сьогоднішній день композиторська творчість для акордеону є доволі обширною. Таким чином, акордеон здобув легітимність у світі музики: сьогодні багато європейських навчальних мистецьких закладів пропонують навчання гри на акордеоні.

Сучасний акордеон у Франції та Італії – це інструмент, який розвиває класичні традиції виконання. Класична музика є еталоном навчання в європейських консерваторіях протягом багатьох століть. Водночас, культурне розмаїття акордеону є основою успіху інструменту в сучасній музичній культурі, і складає підґрунтя його інтеграції в перспективі. Інструмент традиційно має народний та естрадний репертуар, який є частиною французької та італійської культурної спадщини, при чому виконання такої музики має власну специфіку, й техніка гри при цьому така ж складна, як і в «класичному» репертуарі. Можливості акордеона роблять його інструментом *par excellence* для сучасного мультиестетичного навчання.

У сучасних європейських виконавських школах акордеону (Франція, Італія) спостерігається процес наслідування класичних традицій виконання на основі впровадження практико-орієнтованого підходу до формування сучасного рівня гри на акордеоні, передусім, уваги до фізіологічних, психологічних і технічних аспектів звуковидобування. У сучасних європейських виконавських школах акордеону комплексно підходять до

вирішення технологічних завдань і проблем гри на акордеоні, відштовхуючись від індивідуальних особливостей виконавців, застосовуючи у процесі навчання конкретні методики, вправи, рекомендації, прикладом чого є методика Ж. Моне – Ф. Дешампа, сутність якої полягає у впровадженні акордеонної педагогіки, заснованої на *навчанні гри на духових інструментах*.

Творча спрямованість інструментального виховання у сучасних європейських виконавських школах акордеону визначає унікальність, змістовну наповненість кожного акту музично-педагогічної комунікації, оскільки у ХХІ столітті найгостріше постають питання фахової спрямованості творчо-конструктивного процесу навчання. Прагнення до художньо-творчого самовираження через діалог, музичний образ твору, створює у вихованців сучасних європейських шкіл акордеону потребу у віртуозному володінні технічними виконавськими засобами.

Аналіз досліджень. У сучасному музикознавстві спостерігається зростання інтересу до теоретичного осмислення практичного досвіду інструментальної виконавської школи, накопиченого в акордеонному виконавстві. Інформаційну базу дослідження становлять праці вітчизняних науковців сфери акордеонного мистецтва та музичної культури (М. Давидов, 2010; А. Дубій, 2004; І. Єргієв, 2003; В. Марченко, 2014, 2016, 2017; Є. Черказова, 2004, 2007; М. Черепанін, 2008) а також закордонних дослідників з історії французького та італійського мистецтва акордеону (F. Billard, 1991; P. Krumm, 2012; P. Lavaud, 2014; P. Monichon, 1971; P. Réan, 2006).

Мета статті розкрити історичні, теоретичні й практичні аспекти формування акордеонної школи на засадах розвитку акордеонного мистецтва Франції та Італії.

Виклад основного матеріалу. Акордеон – інструмент порівняно молодий, який набув широкого розвитку лише у другій половині ХХ століття. Протягом кількох десятиків років тривала еволюція акордеону, формувалися школи гри на ньому,

удосконалювалась педагогічна майстерність. Це був довгий і тернистий шлях, що в тридцять роки минулого століття призвів до високої популярності акордеону майже в усьому світі. В Америці блискуче грали легендарний П'єтро Фросіні та неповторна Елліс Холл, на зміну їм прийшли Арт ван Дамм та Френк Марокко. У Німеччині в центрі уваги публіки були Альберт Фоссе, Хайнц Мунзоніус та знаменитий Курт Маар – артист, композитор та педагог. В Італії здобув популярність Сальваторе Джезуальдо. Та найбільше шанувальників акордеону у Франції.

У період ХХ століття у Франції акордеон є інструментом дуже популярним й таким, що дуже цінується. Цей період ще називають «мюзетним», що походить від назви «мюзет» (від фр. *Musette* – волинка, давньофранцузького *Muse* – дудка). Старовинний інструмент волинка є відомою у багатьох народів ще з VIII століття і у Франції отримала назву «мюзети». Волинці притаманне бурдонне звучання (органні пункти, які постійно звучать та незмінні по висоті. Як сказав відомий французький педагог, акордеоніст П. Монішон: «Старання, докладені до виготовлення і оформлення інструмента (волинки, мюзета) зробили його привабливим і розкішним: шовк, оксамит, помпони, стрічки слонова кістка. Мюзета дала життя французькому танцю, який знайшов своє перетворення в сюїтах Дандріс, Куперена, Баха, Рамо» (Monichon, 1971: 11).

Саме за жанровою ознакою мюзета (танцювальна музика) у ХХ столітті стає популярною акордеонна музика. «Новий» інструмент став все частіше з'являтися в ансамблі зі скрипкою, або віолончеллю. Акомпануючі партії цих інструментів дуже гармонійно поєднувалися. Завдяки технічним даним інструменту, появляється можливість гармонійних збагачень в басовій лінії інструменталіста, що значно наповнювала мелодію підголосками, октавними забарвленнями, тріольними рухами та іншими варіаціями.

У країнах Європи після Першої світової війни спостерігається масове захоплення танцювальною музикою, для виконання якої вперше почав використовуватися акордеон. Акордеон входив до складу естрадних ансамблів, що виконували танго. Інструмент замінював бандонеон. Під час гри танго на акордеоні виконували партію, що складалася із пасажів 32-ми нотами і з ритмічно чіткого акомпанементу. Вважалося, що можливості гармоніки з фортепіанною клавіатурою цим і вичерпуються, тому в багатьох країнах вона спочатку отримала назву «танго-гармоніка» (Марченко, 2017: 51).

Із удосконаленням конструкції акордеона відбувається розвиток репертуару для цього інструмента. На початку ХХ ст. до нього входять уже не лише твори популярних пісенно-танцювальних жанрів (ліричні пісні, вальси, марші, польки, танго, фокстроти, тустепи), а й деякі зразки класичної музики. Акордеон починають використовувати як сольний та акомпануючий інструмент у джаз-оркестрах і ансамблях, а на початку 1930-х рр. він стає популярним естрадним інструментом (Марченко, 2014: 145).

Поступово зростає популярність гри на акордеоні – це передусім, танцювальна музика. Піонерами цього інструменту були Чарльз Пегурі, Еміль Ваше, ці музиканти були самоучками. Еміль Ваше (Emile Vacher, 1883–1969) вважається засновником сучасного баянно-акордеонного стилю мюзет. Ці музиканти розробили власні техніки виконання на акордеоні.

У 1946 році у Франції було створено «Національний Союз баяністів і акордеоністів Франції» (“*L'Union Nationale des Accordéonistes de France*” – UNAF), в якому об'єдналися концертні виконавці жанру легкої музики. Найбільш активну роботу щодо популяризації естрадного баяна та акордеона, вели Андре Астьє, Жос Базеллі, Марсель Азола.

Ален Аббот (Alain Abbott, p. 1938) є одним із знатних композиторів-виконавців, хто активно сприяв становленню академічного баяна та акордеона у Франції та поза її межами. Музика Аббота наповнена чутливістю, багатогранністю образів та колористикою. Ніжність та своєрідну «тонкість» мелодії можна поспостерігати у творі «Сумні птахи» (“*Oiseaux tristes*”, 1978), де дуже чітко відображається картина осіннього пейзажу. Яскравим зразком вишуканого стилю Алена Аббота може слугувати п'єса «Мрії» (“*Dreams*”, 1976). Мініатюра, написана у світлих тонах, заставляє слухача поринути у світ власних мрій, а мелодична лінія наповнена піднесеним та одухотвореним настроєм.

У 1970 році акордеоніст і композитор *Ален Еббот* заснував UPAC (Спілка сприяння концертному акордеону), щоб отримати визнання акордеону й додати його до складу академічних інструментів Паризької вищої національної консерваторії. Ця асоціація стане джерелом створення численних музичних творів для акордеона, але буде розвиватись в напрямку певної елітарності, відкидаючи народний вимір інструменту. Метою цих акордеоністів стане визнання акордеона як інструмента, здатного виконувати класичний репертуар, щоб інструмент зміг остаточно уві-

йти в консерваторії і розглядатися як інструмент так само, як і інші академічні інструменти, щоб інтегрувати акордеон у світ класичної музики, а також, сприяти тому, щоб для акордеона композитори писали музику й розширювали репертуар інструмента.

П'єр Монішон (Pierre Monichon, 1925–2006). Свій музичний шлях П. Монішон розпочинає грою на скрипці, на якій почав займатися вже у 8 років, проте згодом змінив її на акордеон. У двадцятирічному віці П. Монішон грає концерти, в його репертуарі перекладена ним пісенна, танцювальна та естрадна музика саме для трьохрядного кнопкового акордеона, на якому він грав. Згодом П'єр продовжує навчання в університеті "*l'École César-Franck*". З 1945 років П. Монішон являється одним із ключових персон, хто активно сприяв становленню та затвердженню саме академічного акордеона. У 1948 П'єром Монішоном було створено "*Harmonéon*" або так званий "*Accordéon de concert*".

Варто звернути увагу, що на другу половину ХХ століття у Франції існувала велика кількість вчителів гри акордеону, проте не було сформовано жодної школи, концептом якої б стала методична основа навчання гри на цьому інструменті.

Саме П. Монішоном було опубліковано три книги ("*Petite histoire de l'accordéon*". Paris, E.G.F.P., 1958; "*L'Accordéon*". Paris, P.U.F., *Que Sais-je*, 1971; "*L'Accordéon*". Paris et Lausanne, Van de Velde – Payot, 1985), які вважаються першими фундаментальними дослідженнями з історії язичкових інструментів. А найбільш повним енциклопедичним довідником з історії світового акордеона стає його робота "*L'Accordéon à travers le monde*".

Едуард Дюле, президент UNAF у Франції, говорив про те, що: «акордеон має величезні можливості. З акордеоном можна все» (Monichon, 1971: 76). Відкриття першого класу акордеону в національній регіональній консерваторії Обервільє-ля-Курнев відбулось у 1965 році.

П'єр Монішон і **Шарль Топен** були першими викладачами по класу акордеона, вони привели на навчання учнів із приватних шкіл і ознайомили їх із репертуаром для концертного виконання на акордеоні.

У 1977–1986 роках класи акордеона Шарля Топена та П'єра Монішона отримали справжнє визнання своєї педагогічної праці. Як наслідок – французькі акордеоністи грали класичний репертуар на інструментах тригер (Макс Бонне, Крістіан Бонне, Міріам Боннін, Патрік Бюссей), видатні виконавці-акордеоністи цього часу –

Ален Ебботт, Андре Астьє, Марсель Аццола, П'єр Монішон, Хуан-Хосе Мосаліні, Діно Негро.

Безперечно, можна стверджувати, що **П'єр Монішон** являється одним із основоположників французької акордеонної школи. Він був професором в багатьох мистецьких вузах, зокрема "*Conservatoire national de Région*" (*Aubervilliers*), "*Château-Thierry*", «Школи мистецтв і літератури, де викладав не лише клас концертного акордеона, але й історію формування музичного мистецтва.

Завдяки **П'єру Монішону** і **Алену Аботу** у 1970 р. сформувався «Союз розвитку концертного баяна і акордеона» ("*L'Union pour la Promotion des l'Accordéon de Concert*" – UPAC). Метою цієї організації стало розповсюдження виборного баяна та акордеона, а саме – створення повноцінної оригінальної музики для цих інструментів.

З часом, акордеон «мігрує» у нові місця, трансформуючись у нові стилі, набуває нових прихильників. Паралельно появилася нова інструментальна музика, яка викликала загальні схвалення, під яку хотілось і танцювати, і співати. Інструмент акордеон, на думку сучасних французьких музикантів (Жак Шарпантьє, Марк Блюз, Каміль Руа, Моріс Флере) – *мультиестетичний феномен, який знаходиться в постійній еволюції* (Réan, 2006: 149).

Франк Анжеліс (*Franck Angelis*, р. 13.11.1962) являється одним із найбільш яскравих представників французької акордеонної школи. Першу музичну освіту Ф. Анжеліс здобуває у місті Мелун. Франк Анжеліс закінчує консерваторію по класу баяна у 1987 р., згодом продовжуючи навчання у **Макса Боне**, викладання якого у класі акордеона в Паризькій консерваторії в основному було орієнтоване на *класичний репертуар*.

Займаючись педагогічною та концертною діяльністю, Франк Анжеліс відвідує багато країн (Австрія, Бельгія, Італія, Китай, Чехія, Швейцарія, Югославія та ін.), це дало змогу перейняти культурні особливості та традиції кожної з них, відобразивши їх у музиці. Поєднання естрадних елементів з фольклорними мотивами різних народів є притаманною ознакою композиторського стилю Анжеліса.

Перші результати композиторської діяльності Анжеліса можна спостерігати у 80-х роках, коли ним було створено ряд камерно-інструментальних, вокальних та симфонічних опусів. Проте музика для акордеону стає основним атрибутом його діяльності. На сьогодні, твори Анжеліса нерідко зустрічаються як «обов'язкові» на багатьох міжнародних конкурсах.

Притаманними рисами музики для баяна та акордеона Ф. Анжеліса є гостра ритміка, виразність мелодичної лінії, чіткість форми та колоритна гармонія, за якою зразу розпізнається стиль написання. У творчому доробку композитора ряд творів: Романс E-dur, «З глибини душі» (“Interieur”), «Амальгама» (“Amalgame”), Токата (пам’яті Астора П’яццоллі) (“Toccata (en memoir a Astor Piazzolla)”), «Вальс клоуна» (“Valse du clown”), «Бубунет» (“La boubounette”), «На мотив Лоретти» (“D’apres Laurette”), чотиричастинна сюїта «Тупик» (“Impasse”), «Концертний етюд на тему А. П’яццоллі» та ін.

У 80-ті–90-ті роки **Рішар Гальяно** (*Richard Galliano, нар. 1950*) являється одним з найпопулярніших акордеоністів та композиторів, які збагачують та популяризують музику мюзету. Стиль Рішара Гальяно отримав назву «новий мюзет» і є продовженням фольклорних традицій французької музики. В молоді роки навчання Рішар грає на одній сцені з такими відомими французькими артистами як Жюльет Греко, Жак Брель, пише саундтреки до кінофільмів. Серед кола близьких людей Гальяно естрадні співаки, кіноактори, композитори: Ів Монтан, Мішель Легран, Клод Нугаро.

З 1992 року клас акордеона в Паризькій консерваторії почав викладати **Фредерік Дешамп** (*Frederic Deschamps, 1966 р.н.*) Активно займаючись педагогічною діяльністю та розробкою власної методики гри на акордеоні, Ф. Дешамп виховує ряд музикантів-віртуозів та лауреатів престижних конкурсів, серед яких: *Vincent Peirani, Frederic Baldo, Jerome Richard, Vincent Carenzi, Marielle Roy, Arnaud Guimard, Xavier Rollet, Mickael Vigneau, Phil Herdsman, Mathilde Royet, Dorothee Lhoir, Carine Vign, Petar Maric, Gayson Masseurfeld*. Ф. Дешамп популяризує свої знамениті методичні розробки, які наслідують традиції виховання музиканта-акордеоніста, які йдуть від **Жака Моне**. Автор цієї статті мав досвід навчання й особистого спілкування з Фредеріком Дешампом, про методику навчання якого наголосимо детальніше. Зупинимось на характеристиці *методики викладання гри на акордеоні Ж. Моне – Ф. Дешампа*.

Відомим педагогом й засновником власної методики навчання гри на акордеоні у другій половині ХХ століття є **Жак Моне** (*Jacques Mornet, 1937 р.*) – французький викладач гри на акордеоні та педагог. Жак Моне увійшов у світ музики ще дитиною, навчаючись гри на поперечній флейті і трубі в регіональній консерваторії Гран-Авіньйону. Він відкрив для себе гру на акор-

деоні у вісім років, але оскільки в консерваторіях на той час інструмент не викладали, його навчали приватні вчителі. Випускник «École Normale d’Avignon» (школа, яка готувала вчителів), Жак Моне почав кар’єру вчителем у початковій школі невеликого селища, де він також створив музичну школу.

Захопившись викладацькою діяльністю, він розвинув акордеонну педагогіку, засновану на *навчанні гри на духових інструментах*. Одним із перших великих педагогів цього підходу був **Андре Тенакс**. Цей підхід однаково добре працює для всіх акордеонів: фортепіанного, кнопкового, хроматичного, діатонічного, страделла, вільного баяну, системи С, системи В.

Після спостереження за швидким прогресом своїх учнів та їхнім успіхом у національних і міжнародних конкурсах, Ж. Моне вирішив присвятити себе викладанню музики. Враховуючи дивовижний досвід роботи його школи, він отримав національне та міжнародне визнання свого методу та проводив стажування та майстер-класи за кордоном: Сербія, Іспанія, Болгарія, Бельгія, Італія, Сполучені Штати, Канада та Китай. У 1995 році Ж. Моне заснував Національний і Міжнародний центр музики та акордеону (CNIMA) у Лароді в Пюї-де-Дом. Центр переїхав у 2005 році і зараз знаходиться в Сен-Сов-д’Оверні.

Методика Жака Моне пропонує розуміти акордеон так само, як і духовий інструмент. У той час як остання розглядалася як клавіатура (фортепіано), Жак Моне створив метод, зосереджений на можливості міху, фразування та руху тіла. Це залишає великий простір для пошуку «шляхетного» звучання, поглибленої музичної естетики. Метод пояснює, як розвинути сонористичні можливості звуку, створити динаміку, виразну артикуляцію, варіювати дотики та акцентувати музичний акт рухами тіла.

Спираючись на свій досвід викладача, Жак Моне навчає, що техніка, яка гармонізує з інтерпретацією, є природною. У цьому метод Ж. Моне протиставляється традиційному методу, який полягає в тому, щоб починати навчання з чистої техніки зі зростаючим рівнем складності та швидкості та лише вносити музикальність на наступному щаблі розвитку.

З метою ознайомлення з сучасною системою французького музичного виховання, окреслимо основні характеристики відомої методики навчання гри на акордеоні **Фредеріка Дешампа** – всесвітньо відомого викладача, знаного своїми передовими методами. Ф. Дешамп регулярно проводить майстер-класи у Франції та

за кордоном – у Європі, Китаї, США, Новій Зеландії, Чилі тощо. Виконавська діяльність Фредеріка не менш активна, він співпрацює з симфонічними оркестрами, телевізійними програмами.

Ф. Дешамп – президент Всесвітньої Конфедерації акордеоністів (Confédération Mondiale de l'Accordéon) з 2004 р., директор Міжнародного центру акордеону – Луаре (Франція), менеджер з продукції Hohner Accordions з 1993 р., творець каналу «Deschamps Channel» 100% акордеон WEB TV, акомпанував таким співаком, як Джош Гробан і LAAM, Френсіс Лемарк, Летіція Каста, Чарльз Трене та ін.

«Техніка Дешампа» є винаходом Фредеріка Дешама, і його роботи над підготовкою до «Coupe Mondial» 1992 року. Досвід показав, що техніка Ф. Дешампа – це цілий цикл або екосистема стосунків між акордеоністом та акордеоном. Ф. Дешамп продовжує методику Ж. Моне відносно підходу до гри на акордеоні, який називають «підходом на акордеоні та духових інструментах» (Krumm, 2014: 302).

Техніка Ф. Дешампа – це рух, філософія звуку, практичний метод і підхід до того, щоб знайти себе в емоціях твору. Сенс техніки – в управлінні багатьма частинами тіла з акцентом на спрямуванні цього руху в бік акордеона. «Пальці роблять занадто багато» (Krumm, 2014: 99) – каже Ф. Дешамп, означає, що пальці не тільки натискають на клавіші, але вони також знаходять ноти, перетинають, підсовують, створюють артикуляції. Це надто багато, щоб вимагати від пальців. Крім того, традиційна форма руки з переважно витягнутими пальцями не така міцна, як могла б бути. Щоб зафіксувати цю гру, пальці потрібно зігнути у формі котячої лапи та тримати їх так, щоб вони залишалися жорсткими. Не потрібно натискати кожну клавішу у цій формі, а натомість перемістити усе передпліччя всередину клавіатури та зробити легкий рух, щоб вивести один палець, щоб торкнутися клавіатури.

Голова ніколи не повертається, але робить крихітні швидкі рухи зліва направо, щоб створити енергію для відтворення швидких ритмів. Підборіддя ніколи не нахиляється вниз. Брови (!) використовуються для створення інтуїтивного зв'язку між емоціями та міхом: підняття брів створює більше напруги. Красиве обличчя навмисно культивується, щоб допомогти з виразом брів.

Обидва лікті виступають з вашого тіла і служать для випрямлення хребта, оскільки вони задіюють обидва м'язи спини. Лівий лікоть керує сільфоном, а правий дозволяє передпліччю підстрибувати вгору та вниз на клавіатурі, коли це

необхідно. Руки більшу частину часу досить зігнуті. Ці рухи змушують плечі висуватися вперед. Шия притягне голову вліво, щоб допомогти тілу контролювати міх. Стегна піднімаються, щоб нахилити акордеон, щоб клавіші/кнопки приходили до пальців, а не пальці до клавіш/кнопок.

До техніки управління багатьма частинами тіла з акцентом на спрямуванні цього руху в бік акордеона в методиці Ф. Дешампа додається майстерність опанування красивого, тембрально збагаченого звуку, експресивність виконання.

На сучасному етапі розвитку музичної освіти, акордеон вивчають у деяких італійських музичних консерваторіях, приділяючи більше уваги його музичній історії та літературі, де він більше не розглядається виключно як сольний інструмент. Репертуар інструменту також розширився, включивши широкий спектр народних, міських популярних і класичних музичних стилів.

Охарактеризуємо діяльність окремих всесвітньо відомих італійських виконавців-акордеоністів другої половини ХХ – початку ХХІ століття в контексті розвитку європейського акордеонного мистецтва й наслідування класичних традицій виконання:

Сальваторе Ді Джезуальдо (Salvatore di Gesualdo, 1940–2012) – перший класичний акордеоніст в історії Італії, унікальний виконавець у міжнародному концертному світі, який зробив акордеон невідомою частиною експресивної та експериментальної спадщини класичної сучасної музики.

Викладав композицію та музичний аналіз для викладачів Державної консерваторії «Л. Керубіні» у Флоренції. Одним з найяскравіших аспектів виступів С. Ді Джезуальдо було його досконале знання античних стилів. Його інтерпретація музики Франческо Ландіно, Клаудіо Меруло, Вільяма Берда, Джироламо Фрескобальді є не просто транскрипцією – глибоке навчання С. Ді Джезуальдо дозволило йому зберегти їх внутрішню суть. Акордеон в руках С. Ді Джезуальдо отримав справжнє оркестрове звучання, дивовижні можливості інструмента знайшли вираження і в сучасній музиці, і в стародавній музиці внаслідок іайстерного відчуття музикантом нечуваного діапазону гармонійних і динамічних можливостей акордеона.

С. Ді Джезуальдо займався виконавською творчістю, педагогічною діяльністю, колекціонував живопис – в нього була вражаюча колекція старовинних картини, гравюр, скульптур і все те, що вражало його живу уяву як візуально, так і емоційно.

Франческо Палаццо (*Francesco Palazzo, 1969 р.н.*) – італійський акордеоніст і композитор. Навчався у Сальваторе ді Джезуальдо в Державній консерваторії музики «Луїджі Керубіні» у Флоренції, Італія. Закінчив навчання з відзнакою, став першим, хто досяг цього в історії акордеону в Італії.

З 1993 року Ф. Палаццо – професор акордеону в консерваторії «Нікколо Піччинні» у Барі. Франческо Палаццо провів власне дослідження технічних атрибутів та інших аспектів акордеона, якими є колір звуку, музична інтерпретація та емоційні елементи, на основі порівняння з іншими інструментами. Результати спонукали його відновити свою техніку гри та на основі його нових знахідок й створити основу для створення концертного інструменту, який би краще реагував на потреби звуковидобування.

Ф. Палаццо є автором дидактичної книги під назвою «Основи акордеонної техніки» для «Verben Edizioni Musicali» (тепер Curci Editions), і для «Physsa Edizioni Musicali». Автор численних транскрипцій, редакцій, аранжувань та власних творів для акордеона (Cerkasova, 2007: 68).

У травні 2011 року в Театрі Петруцеллі в Барі він виконав свою світову прем'єру – Концерт для акордеона, ударних і струнного оркестру, написаний для нього композитором Віто Палумбо. У липні 2016 року Centro Studi Carlo d'Angiò з Scurcola Marsicana (AQ) присудив йому міжнародну премію Carlo d'Angiò за розділ «Музика та композиція». У 2018 році він виконав Концерт ор. 75 для акордеона та симфонічного оркестру Пола Крестона (перше європейське виконання) з Метрополітен-оркестром міста Барі під керівництвом Джованні Рінальді. У 2020 році він заснував AFI, Італійську асоціацію акордеоністів, президентом якої він є, з метою просування та підтримки культури та викладання акордеону, особливо в ранньому дитинстві.

Виконавський стиль Ф. Палаццо можемо окреслити як *академічний*, він поєднує класицизм і експресивно-драматичне начало, звуковеденню притаманна насичена кантілена, співучий «вокальний» інструменталізм, особлива артикуляційна увага до звуку, довершена техніка і досконале володіння тембральними барвами звуку.

Алессандро Дей (*Alessandro Dei, нар. 1970 р.*), навчався гри на акордеоні у Сальваторе Ді Джезуальдо та Івано Баттистона. *Стильова манера виконання* музиканта вихована в кращих традиціях італійської акордеонної школи, з її установками на інтонаційну досконалість, увагу до декламації, посилення мовленнєвого начала. Музична

тканина класичного репертуару для А. Дея – це театральний простір, в якому розгортаються драматургічні події, виконавська манера музиканта дозволяє виявити темперамент, вольові та емоційні якості в інтерпретації, передусім, класичної музики, утворюючи драматургічно окреслені, зрілі виконавські рішення.

Лучано Біондіні (*Luciano Biondini, 1971 р.*) – акордеоніст-віртуоз, володар багатьох нагород у різноманітних конкурсах серед виконавців академічної музики. Грає також джаз і world music, працював з Рабі Абу-Халілом, Габріеле Мірабассі, Тоні Скоттом. Авторська музика Лучано Біондіні глибока та оригінальна. В його композиціях – відгомони танго, авангардного джазу, фольклорні мотиви та прийоми сучасної академічної музики. Л.Біондіні виконує музику з пристрасною та емоційною силою.

Сімоне Занкіні (*Simone Zanchini, 1977 р.*) – акордеоніст-експериментатор, дослідник акустичних та електронних можливостей звуку, концертуючий музикант, артист-еклектик, який проявляє себе у різних музичних напрямках – від імпрровізації, сучасної музики та джазу до класики. С. Занкіні вважається одним із найцікавіших та інноваційних акордеоністів-гравців на міжнародній арені, його творчі пошуки приводять до сучасного, акустичного та електронного звукового експерименту, до створення нового, абсолютно особистісного підходу до імпрровізації. С. Занкіні грає на акордеоні Оттавіанеллі ручної роботи, побудований за його власним проектом, який «звучить взагалі традиційно, але глибше, темніше і з неймовірним багатством обертонів» (Lavaud, 2014: 401). Звук С. Занкіні – це винятковий звук, екстатичний звук, в якому втілена бурхлива сила імпрровізації, поліфонічні ефекти мислення музиканта.

П'єтро Адранья (*Pietro Adragna, 1988 р.*) – сицилійський акордеоніст-віртуоз, міжнародний концертний виконавець, який виграв Кубок Світу з акордеону у 2009 та 2011 роках. Вдосконалив себе у Франції з Фредеріком Дешамом.

Упродовж багатьох років він грав практично у всьому світі: Європі, США, Азії, виступаючи у Великому театрі Палермо, Грецькому театрі Таорміні, Середземноморському театрі Неаполя, а також співпрацював в RAI.

З 2016 року П. Адранья є художнім керівником Всесвітнього Акордеонного Фестивалю, Світового Акордеонного Фестивалю, який він задумав та створив на Сицилії, та незмінним директором Молодіжного Симфонічного Оркестру «Vito Fazio Allmauer» в Алькамо. П'єтро Адранья грає на акордеоні Сеттіміо Сопрані (Артист VI) із групи

Максима – Кастельфідардо (АН). *Стиль гри* музиканта – легкий, блискучий, надхвичайно музикальний і привабливий, вишуканий і віртуозний. Музикант виконує різноманітну музику – перекладення оперних арій, аранжування класичних творів, фантазії на теми вальсів, народних пісень, популярну і танцювальну музику тощо. Акордеон у П. Адранья звучить як оркестр, виблискуючи різноманітними барвами. Музикант з легкістю виконує і Лібертанго А. П'яццолли, і Чардаш В. Монті і циганські наспіви і попури на оперні теми та багато іншого.

Висновки. У Франції й Італії акордеонна школа у ХХ ст. розвивалася достатньо самобутньо, акордеонна музика на початку ХХ століття була представлена в основному сферою популярної музики, зокрема, стилем мюзет, який синтезував у собі традиції гри на волинці та особливості французької танцювально-побутової музики. У французькій та італійській школах акордеону академічне виховання є сьогодні магістральним напрямком виховання музикантів, хоча і популярна музика є значимим напрямом акордеонного мистецтва, займаючи одне з центральних положень у системі музичної освіти та культури країн.

Французька і італійська школи акордеонного виконавства як найдавніші європейські виконавські школи завжди зберігали свої основні особливості: сувора академічна вимогливість до якості звуковидобування, інтонації, звуковедення, тембру, дотримання композиторських позначок. Гра європейських акордеоністів минулого

і сучасності відмітна високою вимогливістю до виконання творів, а саме: безпомилковим і беззаперечно точним виконанням нотного тексту, бездоганною чистотою інтонування, чистим і безпривзвуків тембром, точним виконанням ритмічних малюнків, інтонаційно елегантним фразуванням. Французька і італійська школи акордеонного виконавства впродовж століть плекали чистий, відкритий і ясний звук, рельєфну артикуляцію. Виконавство на акордеоні в цих школах, і сьогодні відрізняється застосуванням тембрових і динамічних засобів виразності, доведеної відповідності нотному матеріалу.

Історична місія французьких та італійських акордеоністів у європейській музичній культурі, та її вплив для української культури полягає у формуванні та розвитку теоретичних засад професійного акордеонного виконавства і педагогіки в контексті впровадження передових європейських музично-педагогічних і виконавських традицій на рівні міжнародних зв'язків. Визнаною міжнародною сучасною методикою навчання гри на акордеоні, в тому числі, і в Україні, є методика Ж. Моне – Ф. Дешампа, принципи якої споріднені з навчанням гри на духових інструментах.

Італійські і французькі акордеоністи заклали фундамент професійної музично-теоретичної та інструментальної освіти, виконавства, заснувавши педагогічні та виконавські інструментальні школи, що є основою здобуття професійного рівня музичної освіти в Україні у ХХ–ХХІ столітті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Давидов М. Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа): підручник. Київ: НМАУ ім. П. Чайковського, 2010. 592 с.
2. Дубій А. Генетична спорідненість у баянно-органній історії. *Українське музикознавство*. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2004. Вип. 33. С. 117–128.
3. Єргієв І. Мистецтво українського «модерн-акордеона» у світовому процесі. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Академічне народно-інструментальне мистецтво України ХХ – ХХІ століття»*. Київ: НМАУ, 2003. С. 68–70.
4. Марченко В. Історико-культурні виміри еволюції акордеонного мистецтва в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): дис. ... канд. мистецтвозн.: 26.00.01. Київ, 2017. 211 с.
5. Марченко В. Еволюція акордеонного мистецтва : історичний аспект. *Культура і сучасність: альманах*, Київ: Міленіум, 2014. № 2. С. 142–147.
6. Марченко В. Тенденції розвитку акордеонного виконавського мистецтва України. *Культура і сучасність: альманах*, Київ: Міленіум, 2016. № 1. 111–115 с.
7. Черепанін М. Естрадний олімп акордеона : монографія. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2008. 256 с.
8. Черказова Є. Академічний репертуар акордеоніста. Київ: *Методичний кабінет Міністерства культури і мистецтв України*, 2004. Вип. 1. 88 с.
9. Billard F. Histoires de l'Accordéon. Didier Roussin éditions Climats I.N.A., 1991. 488 p.
10. Cerkasova E. Il repertorio d'Ella fisarmonica classica. *Trascrizioni per fisarmonica classica*. Physis: Edizioni musicali, 2007. 80 p.
11. Krumm P. L'Accordéon – quelle histoire. Editions Parigramme, Paris, 25 octobre.
12. Lavaud P. L'accordéon diatonique – Monichon P. L'accordeon. P.: PUF, 1971. 128 p.
13. Réan P. L'Accordéon de mon père. Fayard, 2006. 322 p.

REFERENCES

1. Davydov, M. (2010). *Istoriia vykonavstva na narodnykh instrumentakh (Ukrainska akademichna shkola)* [History of performance on folk instruments (Ukrainian Academic School)]: pidruchnyk. Kyiv, NMAU im. P. Chaikovskoho, 592 s. [in Ukrainian]
2. Dubii, A. (2004). *Henetychna sporidnenist u baianno-orhannii istorii* [Genetic kinship in accordion-organ history]. *Ukrainske muzykoznavstvo*. Kyiv: NMAU im. P. I. Chaikovskoho. Vyp. 33. Pp. 117–128. [in Ukrainian]
3. Ierhiiev, I. (2003). *Mystetstvo ukrainskoho “modern-akordeona” u svitovomu protsesi* [The art of the Ukrainian “modern accordion” in the world process]. *Materialy mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii “Akademichne narodno-instrumentalne mystetstvo Ukrainy XX–XXI stolit”*. Kyiv: NMAU, Pp. 68–70. [in Ukrainian]
4. Marchenko, V. (2017). *Istoryko-kulturni vymiry evoliutsii akordeonnoho mystetstva v Ukraini (druha polovyna XX – pochatok XXI st.)* [Historical and cultural dimensions of the evolution of accordion art in Ukraine (the second half of the 20th – the beginning of the 21st century)]: *dys. ... kand. mystetstvoznavstva*: 26.00.01. Kyiv, 211 s. [in Ukrainian]
5. Marchenko, V. (2014). *Evoliutsiia akordeonnoho mystetstva : istorychnyi aspekt* [Evolution of accordion art: historical aspect]. *Kultura i suchasnist: almanakh*. Kyiv: Milenium. № 2. Pp. 142–147. [in Ukrainian]
6. Marchenko, V. (2016). *Tendentsii rozvytku akordeonnoho vykonavskoho mystetstva Ukrainy* [Development trends of accordion performance art of Ukraine]. *Kultura i suchasnist: almanakh*. Kyiv: Milenium. № 1. Pp. 111–115. [in Ukrainian]
7. Cherepanyn, M. (2008). *Estradnyi olimp akordeona* [Pop accordion olympus]: monohrafiia. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV. 256 s. [in Ukrainian]
8. Cherkazova, Ye. (2004). *Akademichniy repertuar akordeonista* [Academic repertoire of an accordionist]. Kyiv: Metodychnyi kabinet Ministerstva kultury i mystetstv Ukrainy. Vyp. 1. 88 s. [in Ukrainian]
9. Billard, F. (1991). *Histoires de l'Accordéon* [Stories of the Accordion.]. Didier Roussin éditions Climats I.N.A., 488 p. [in France]
10. Cerkasova, Ye. (2007). *Il repertorio d'Ella fisarmonica classica* [The repertoire of Ella fisarmonica classica]. *Trascrizioni per fisarmonica classica*. Physa : Edizioni musicali, 80 p. [in Italian]
11. Krumm, P. (2012). *L'Accordéon – quelle histoire* [The accordion – what a story]. Editions Parigramme, Paris, 25 octobre. [in France]
12. Lavaud, P. (2014). *L'Accordéon diatonique* – Monichon, P. (1971). *L'Accordeon* [The Accordion.]. P.: PUF, 128 p. [in France]
13. Péan, P. (2006). *L'Accordéon de mon père* [My father's accordion]. Fayard. 322 p. [in France]